EMBARGO TOT 19 NOVEMBER 200016.15 UUR Alleen gesproken tekst geldt

TOESPRAAK OP DE 71®^® ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN D66 THOM DE GRAAF, FRACTIEVOORZITTER TWEEDE KAMER, NOORDWIJKERHOUT, 19 NOVEMBER 2000

Beste Democraten,

Een paar weken geleden zag ik een brief van Gerard Schouw aan nieuwe leden met een uitnodiging voor dit congres.
Mijn vrouw kreeg er ook eentje,
want nieuwe leden haal je vaak van heel dichtbij.
In die brief stond bij wijze van aanmoediging
dat mijn toespraak het hoogtepunt van het congres was.
Oh, zei mijn vrouw. En moet ik daar voor betalen?

U bent er in ieder geval nog, na twee dagen praten en feesten.
Moe en, hoop ik, tevreden over een goed congres met veel goede ideeën.
Als dagsluiter wil ik aan die ideeën nog een paar woorden toevoegen.

Het ging de afgelopen weken weer eens over de democratie.
In de grote wereld en dichtbij. In Florida en in Utrecht.
Grote politiek en stadspolitiek en allebei belangrijk.

We zaten aan de buis gekluisterd.
Iedereen weet nu alles van kiesmannen en rare kiesbiljetten.
Het was een bizar schouwspel,
de machtigste democratie tot op het bot verdeeld,
niet alleen over wie het wordt,
maar nu vooral over hoe je moet tellen om te voorkomen dat de ander het wordt.
Het land van de onbegrensde mogelijkheden is soms wel erg klein.

Democratie onder een vergrootglas:
niet altijd een fraai gezicht, maar wel fascinerend.
Want het gaat over mensen en hun gebreken.
En toch ging maar de helft van de Amerikanen naar de stembus.

In Utrecht nog minder.
Henk Westbroek was de held van de dag. Het zij hem gegund.
Wie onvrede mobiliseert heeft het recht om het nu zelf te proberen.
Niet alleen beter zingen, maar ook beter besturen.

Democratie geeft de kans om het anders te doen.
Om bezwaren om te zetten in daden.
Juist wij. Democraten, moeten dat toejuichen, ook al staan de
verhalen ons niet aan.

Misschien komt er ook iets “leefbaars” op nationaal niveau,
misschien zelfs (je moet dat nooit uitsluiten) met goede ideeën.
Frisse ideeën zoals de gekozen burgemeester en het referendum.
Ik vind het nooit erg als mensen het wiel opnieuw uitvinden.

De helft van de bevolking liet het er bij zitten.
Het moet ons te denken geven.

De politiek weet mensen niet meer te mobiliseren.
Dat ligt niet aan de kiezers, dat ligt aan de politiek.
Politiek wordt steeds meer een soap.
Leuk om naar te kijken, dat is waar, maar waar gaat het over?
Vaak niet over de inhoud, te vaak over de vorm.
De politiek van de afgevangen vlieg, politiek als Tart pour 1’art.

Allemaal incidenten die we als een grote kralenketting aan elkaar rijgen.
Allemaal kluitjesvoetbal met veel geblesseerden, maar weinig doelpunten
voor de kiezer.
En alle partijen doen daar aan mee, wij soms ook, ik weet het.

Als je meedoet aan de macht, raak je daar soms door bevangen.

Maar van ons mag worden gevraagd om verder te kijken.
Over de politieke rituelen heen.
Van ons, Democraten, verwachten mensen dat wij afstand nemen.
Dat wij niet verloren raken in het gekissebis van de dag.

Daar zijn wij niet voor.
Ik zeg dat tegen mijzelf, tegen de fractie, tegen U.
Wij zijn er niet voor om ons rolletje te spelen in de soap van de week.

Wij zijn er voor de verandering.
Wij zijn er om de politiek los te weken van de politiek, om de politiek terug te geven aan mensen.
Onze opdracht is om verder te kijken.
Om niet autistisch te worden,
niet in het binnenste van de macht te schuilen.

Hoe moeilijk dat ook is als je zelf aan de macht deel neemt, als je zelf verantwoordelijkheid draagt, het gaat altijd om die houding.
Dat is in wezen onze opdracht: onszelf te blijven.

Wel kritisch, maar ook constructief
Wel radicaal in onze voorstellen, maar ook redelijk van toon.
Wel scherp, maar niet het spel om het spel.
Wel loyaal aan onze afspraken, maar nog meer aan onze idealen.

Wij zijn, nog steeds, anders dan anderen, dat nemen andere partijen ons al 34 jaar kwalijk.
Open waar dat niet gewenst is, eigenzinnig waar het niet goed uitkomt, onbevangen als iets taboe is verklaard.
En daarom bestaan we al 34 jaar.

Deze week heeft Francine Giskes dat weer bewezen.

Open en zonder taboes heeft zij namens de fractie over de bereikbaarheid en het rekeningrijden gesproken.
Zij heeft volstrekt duidelijk gemaakt dat wij vinden dat er meer moet worden geïnvesteerd in alternatieven voor het autovervoer.

Minister Netelenbos vond het nodig met iedereen afspraken te maken maar niet met de Kamer. Dat is haar goed recht, maar het is ons goed recht om een eigen oordeel te hebben en dat uit te spreken.

Wij zijn goed voor onze handtekening,
maar dat weerhoudt ons er niet van te zeggen dat het nog verstandiger zou zijn nu te kiezen voor het geavanceerd systeem van kilometerheffmg.
Daar bereiken we meer mee en het levert minder problemen op.
Met andere woorden: de maatschappelijke weerstand van nu om te buigen naar het maatschappelijk draagvlak van morgen.
Wij lopen niet weg voor onze verantwoordelijkheid, geen woordbreuk, maar ook geen slot op de mond.

Buitenland

Ik zei al: wij zijn anders. Wij kijken verder.
Naar de toekomst van Europa bijvoorbeeld.

Andere partijen sturen hun eerbiedwaardige verleden naar het Europees parlement.
Wij doen het anders. Wij vaardigen onze toekomst af: onbevangen en eigenzinnig.
Voor Lousewies bestaan geen heilige huisjes, zelfs niet van de Paus.

D66 is een Europese partij.
Dat zijn wij altijd geweest
omdat wij wisten dat de wereld kleiner zou worden.
En Europa groter.
Een Europese partij omdat wij verwanten hebben in ons gedachtegoed, zoals

de Liberal Democrats van Charles Kennedy.

Europa leek lang een onderonsje van christen-democraten en conservatieven.
Die dachten dat zij de eeuwige macht hadden.
Dat was niet zo, maar er kwam direct een eeuwige macht voor terug: de sociaal-democraten.
Die sturen het continent met mooie verklaringen en met gepaste trots. Maar sturen ze ook echt?
Zij rijden vooral stapvoets en kibbelen over de richtingwijzer.

Het gaat over de slagkracht van de toekomst.
Lukt het ons om Midden - en Oost Europa te laten delen in onze welvaart, in onze democratie, in onze vrede?

Lukt het om onze eigen burgers te overtuigen van de noodzaak om echte vrijheid niet voor onszelf te reserveren, maar te delen met de Tsjechen, de Polen, de Balkan?

En als dat lukt, krijgen we dan ook voor elkaar dat het Europa van de toekomst niet onbestuurbaar wordt omdat ieder land zijn eigen belang najaagt?
Het ontbreekt aan een duidelijke visie waar Europa naar toe gaat.

Die vraag is te lang ontweken, was zelfs taboe: het “f-woord”.
Weet u nog? Bolkestein kon dat met zoveel misprijzen uitspreken dat het vanzelf een schuttingwoord werd. Er is gelukkig veel veranderd sinds hij in Brussel zit:
De VVD gestopt met denken en Europa terug op de agenda.
Sommige politici zijn ook na hun vertrek een zegen voor het land.

D66 kiest voor een sterke federatie, een economische en politieke eenheid die waarden en normen voor al haar burgers formuleert en instrumenten heeft om die te verwezenlijken.
Met een Europese Grondwet, met een rechtstreeks democratisch bestuur en een volksvertegenwoordiging die de macht heeft af te dwingen wat Europese

burgers willen.

En daarom is de komende top van Nice zo belangrijk. Ook voor Nederland.
Het gaat er niet om of Nederland een beetje groter is dan België en daarom meer stemmen moet hebben.
Als we zo klein blijven denken, zijn wij niet geschikt voor Europa.
Of erger. Europa niet voor ons.
D66 is internationaal gericht.
Wij kiezen voor vredesmissies en we doen dat zorgvuldig,
met het voortreffelijke rapport van Bert Bakker in de hand.
De vrede bewaren in het grensgebied van Eritrea en Ethiopië is echt nog belangrijker dan oefenen in de kazernes thuis.

Daarom ben ik zo geschrokken van het CDA.
Alle fracties hadden hun vragen en twijfels, ook D66.
Maar internationale verantwoordelijkheid wordt wel erg dun als je onmogelijke eisen gaat stellen. Als je de oproep van de Verenigde Naties en de landen zelf naast je neerlegt.
Zou het CDA echt denken dat de Veiligheidsraad de koers verlegt, omdat een zekere Jaap het zegt?

Het CDA is een partij met een lange geschiedenis van verantwoordelijkheid.
Zo'n partij moet zich niet afkeren van vredesoperaties door Nederlandse soldaten,
alleen omdat het eigen gelijk niet wordt gehaald.
Van de SP zijn we dat gewend, van het CDA niet.

De Nederlandse verantwoordelijkheid gaat verder dan de eigen grenzen.
Daarom is het mooi dat een Nederlander nu Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen wordt. En mooi dat Jan Pronk zich kan blijven inzetten voor een grenzeloos milieubeleid,
zoals deze weken bij de Wereldklimaatconferentie.
Ik feliciteer Ruud Lubbers met zijn benoeming.

En de ministers Kok en Van Aartsen ook. Terloops...

Nee, geen “Schadenfreude”, hooguit wat heimwee.
Heimwee naar de tijd dat de minister van Buitenlandse Zaken voor de voeten werd gelopen door de VVD-fractie maar niet door zichzelf

Partij

Dames en heren,
De partij is in beweging.
Dit zijn de jaren van overgang naar volgende generaties, dit is de partij van de volgende generatie.

Ik heb sinds wij elkaar de vorige keer zagen, veel afdelingen bezocht, veel Democraten gesproken door het hele land heen.
Groningen, Heerlen, Utrecht, Bergen, Zwolle, Driebergen, Heerenveen, Overbetuwe, Arnhem, Sittard, teveel om op te noemen.

Ik sprak oude en nieuwe leden.
En ik herkende bij al die Democraten het gevoel dat ik zelf heb; zorg, hoe kunnen we het beter doen,
maar ook enthousiasme, nieuw elan, spirit en zelfvertrouwen.
Als er een partij is die het moet hebben van zelfvertrouwen, dan is het D66 wel.
We zouden het saai vinden als het altijd maar stabiel zou zijn, als er geen electorale golven zouden zijn waar we mee omhoog gaan en af en toe ook omlaag. Wij weten niet anders.
Wij zijn het gewend en we zijn nog nooit gezonken.

Meer dan 600 nieuwe leden erbij sinds april.
Dat is fantastisch.

En weet u hoe dat komt? Dat komt omdat u de boer bent opgegaan,
mensen hebt weten te overtuigen waarom D66 nodig is, waarom zij nodig zijn in D66.

Zo werd ik zelf ook lid, in 1977.
Er was een campagnebijeenkomst in Nijmegen.
Ik stapte per ongeluk een kamer binnen waar het hoofdbestuur vergaderde. Jan Glastra van Loon, de partijvoorzitter, keek op en zei: hallo, pak een stoel en praat mee.
Ik hoop dat hij er geen spijt van heeft gekregen.

En al die leden praten rechtstreeks mee,
ook in de nieuwe organisatie waar het congres toe heeft besloten.
Het zal in D66 niet voorkomen dat we onderscheid maken tussen gewone leden en leden die opinieleiders zijn, die we dan in een Politiek Forum zetten.
U zou er van gruwen en ik ook.

Die stroom nieuwe leden kwam op gang in april.
We werden een beetje geholpen door de reactie van andere partijen toen ik voorstelde de monarchie te moderniseren.
Ik vroeg niet eens om een democratische kroon, ik vroeg alleen om een bekroonde democratie.

Tjonge, jonge, de gedachte alleen al...
Een landelijk ochtendblad sloeg oranje uit, de WD ook, de PvdA kreeg het benauwd.
De Hoop Schefifer vroeg of ik iets verkeerds gegeten had.

Nee, ik had niets verkeerds gegeten, ik deed alleen wat een Democratische politicus af en toe moet doen: namelijk de democratie tegen het licht houden, je afvragen of het niet wat beter kan.
Ik geef toe, het is praktisch een doodzonde in de polder, maar we zijn er wel voor opgericht. En we gaan er mee door, in de traditie van kritische en betrokken burgers, zoals die er vroeger waren bij de antirevolutionairen, en bij de liberalen, en bij de sociaal-democraten. Heel vroeger.

De democratie doordenken en verbeteren, voordat die uit elkaar valt van onverschilligheid.
Dat blijft een belangrijke drijfveer voor mij, voor ons. Daarom zijn Democraten nodig.

Naar de kiezer

Dames en heren.

Wij hoeven onszelf niet af te vragen waarom wij Democraten zijn.
Het zit een beetje in onze genen.
Het authentieke gevoel waarom wij niet bij andere partijen passen en zij niet bij ons.

Wij voelen ons niet thuis bij de volkspartij voor het behoud en niet bij de partij van de macht.
Wij zijn niet een partij rechts van de PvdA, dat zou ook steeds moeilijker worden,
en we zijn niet de partij links van de VVD, al is daar een onmetelijke ruimte.
Wij zijn een partij voor andere partijen uit.
Wij kiezen niet voor alleen de vrijheid of alleen de verantwoordelijkheid.
Wij kiezen allereerst voor de vernieuwing.

Maar dat we dat voor onszelf weten is niet genoeg.
We zullen ook elke keer de kiezer moeten overtuigen.
Overtuigen waarom Democraten nodig zijn voor Nederland.

Het is de wisselwerking tussen onze overtuigingskracht en praktische oplossingen voor mensen:
voor patiënten, voor opvoeders, voor leraren, voor startende ondernemers, voor slachtoffers van onveiligheid, voor bewoners voor oude wijken.

De verkiezingen zijn geen prijsuitreiking voor geleverde prestaties, het zal meer gaan over de belofte voor de toekomst.

Maar als wij kiezers duidelijk willen maken waarom Democraten nodig zijn, moeten we ook duidelijk maken wat we hebben gedaan met hun vertrouwen. Waar D66 het verschil heeft uitgemaakt.

Het wettelijk recht op deeltijdwerk, het betaalde zorgverlof, uitbreiding van de kinderopvang, niet alleen meer plaatsen, maar ook betere plaatsen op tijden dat ’t er echt toe doet.
De combinatiekorting in het nieuwe belastingstelsel, waardoor werken en zorgen wordt beloond in plaats van gestraft.
Zou dat er allemaal zijn gekomen zonder D66?
Alleen al daarom zijn Democraten nodig.

De echte keuzevrijheid en verantwoordelijkheid van mensen zelf.
Geen wettelijke belemmering maar wettelijke zorgvuldigheid.
Dat geldt voor de nieuwe euthanasiewet waar de Kamer nu over spreekt, het resultaat van een lange politieke inspanning
van Elida Tuinstra, van Jacob Kohnstamm, van Henk Leenen,
van Winnie Sorgdrager, van Roger van Boxtel, van Els Borst en van Boris Dittrich.
Zou het zonder D66 iets geworden zijn?

Of de gelijkstelling van het homohuwelijk.
Of het rechttrekken van de onbalans tussen dader en slachtoffer, zodat slachtoffers niet alleen worden gehoord
maar ook verhaal kunnen halen en gratis rechtsbijstand krijgen als dat nodig is. Ik zeg niet dat wij de enigen waren, maar wel de enige met dwingende aandacht,
met de ambitie om het woord ook daad te maken.

Dat geldt ook voor de democratische vernieuwing.
Nederland hobbelt in Europa achteraan, gidsland voor gebreken.
Tussen Droom en Daad heet het nieuwe beginselprogramma van de PvdA.

De originaliteit straalt van de titel af
Maar als het echt er om gaat, staan niet alleen wetten in de weg en praktische bezwaren maar vooral ook de moeizaamheid van de macht.

Een kiezersuitspraak over de nieuwe burgemeester mag er komen, maar toch liever niet in Amsterdam..
Je moet er als rechtgeaarde regent toch niet aan denken dat de Amsterdammers iemand anders zouden willen dan een voorgeselecteerde sociaal-democraat. . .?

Ik zeg u eerlijk, dat bevalt mij niet.
Niet dat de PvdA veel burgemeesters levert, daar is niks mis mee als het goede mensen zijn. En als de WD klachten heeft moeten ze maar voor de gekozen burgemeester zijn.

Maar wat mij zorgen baart, is de houding van de grootste partij van dit land.
Het doet mij teveel denken aan die andere partij die vroeger zo aan de macht gebakken zat.

Was het een verspreking toen Ad Melkert vorige week over de toekomst van het gezondheidsstelsel zei:
“Wij vertrouwen er op dat andere partijen zich laten overtuigen door de kracht van onze argumenten. Vooral ook omdat ze van ons komen.”
Tja, dat is ook een manier van overtuigen.
Je weet direct weer waarom Democraten nodig zijn.
Dames en heren,

Economisch gaat het in Nederland de afgelopen jaren goed, eigenlijk steeds beter.
Dat is niet alleen een verdienste van ons en niet alleen van paars.
Maar het is ook niet zomaar toeval dat Nederland steeds meer kan profiteren van nieuwe kansen en nieuwe mogelijkheden. Daar mag ook D66 trots op zijn.

D66 stond aan de basis van krachtig vernieuwingsbeleid: meer flexibiliteit en minder monopolies.

Sociaal waar het moet, liberaal waar het kan.

Wij stonden en staan voor een fatsoenlijk begrotingsbeleid.
Onder paars I was alles er op gericht om de economie weer te laten draaien,
lage loonkosten, bezuinigen, weinig ruimte voor uitgaven, terugdringen van
het financieringstekort, werk scheppen, werk en nog eens werk.
En dat is gelukt. Dat is Kok gelukt, Zalm gelukt. Hans Wijers gelukt.

Maar het gaat nu om meer. Niet om het financieringstekort, dat is weg, maar
het gaat nu om het sociale tekort. Om Bill Clinton te parafraseren:
"it's **not only** the economy, stupid!"

We moeten durven kiezen.
Kiezen voor een echt C02-beleid, Kyoto ratificeren en uitvoeren.
Kiezen dat de natuur weer ruimte krijgt door versneld gronden aan te kopen.
Pronk is er trots op dat nu voor het eerst
extra economische groei ook extra milieucompensatie betekent.
D66 is daar ook trots op,
zonder ons bestond die afspraak niet.

Wij moeten durven kiezen.
Zorgen dat we de cultuursector in stand houden, omdat die tegenwicht biedt
aan geestloos consumentisme, aan de waan van de aandelenbeurs.
In deze tijd ga je kwaliteit niet vergooien maar versterken.
D66 heeft er voor gezorgd dat er extra geld kwam voor de kunsten.
Cultuur is een keuze. D66 kiest.

Durven kiezen.
Zorgen dat onderwijs, welzijn en gezondheidszorg niet de restposten zijn,
geen achterstandsgebieden in de NV. Nederland.

De fractie heeft de afgelopen jaren daarin voorop gelopen, onze ministers en
staatssecretarissen ook, en het loont.
Tegen de stroom inzwemmen, dat is een eigenschap van de zalm.

Maar Els Borst kan er ook wat van.
Eigenhandig heeft zij de Zalmnorm opengebroken voor de zorguitgaven. Ook daarom zijn dus Democraten nodig.

Kabinetsbeleid

Dames en heren,

De werkelijkheid haalt, zoals zovaak, de politiek in.
De werkelijkheid vraagt niet om grootscheepse lastenverlichting voor iedereen. De werkelijkheid vraagt om versneld aflossen van de staatsschuld, dat kan nu, en om aflossen van de publieke schuld,
het tekort dat is ontstaan in de scholen, in de verpleeghuizen, bij de politie.

In die werkelijkheid willen wij regeren.
Natuurlijk, met tekortkomingen. Er is geen minister perfect, als dualist kan ik dat makkelijk zeggen.
Maar er is ook geen Kamerlid perfect, en zeker geen fractievoorzitter.
Politiek is soms een moeilijk vak
als je idealen groter zijn dan je veertien zetels.

Soms heb ik de neiging om de coalitiepartners hartgrondig te verwensen omdat ze weer sur place aan het fietsen zijn.
Een centimeter voor- of achteruit ten opzichte van elkaar, dat in de politiek heet al snel winst, maar het is nauwelijks beweging.

Dat geldt voor de omvang van de WAO, waar maar geen doorbraak komt, terwijl het een van onze grootste problemen is.
Dat om elkaar heen draaien van politieke partners en van sociale partners heeft alleen geleid tot een nieuwe commissie, maar niet tot minder arbeidsongeschikten.

Paars is een gewoon kabinet,
geen wonderkabinet, dat hebben we altijd gezegd.
Maar ook een gewoon kabinet kan veel bewerkstelligen als de ideologie aan

de kant wordt gezet.
Een nieuw en beter belastingstelsel, nieuwe taken voor defensie, effectievere ontwikkelingssamenwerking, een begin van milieubeleid en eindelijk een echt mestbeleid.

Die coalitie heeft nog anderhalf j aar te gaan.
Dat moet ook, wat mij betreft, want er is nog veel te doen.

In de eerste plaats natuurlijk in de gezondheidszorg,
Els Borst heeft daar gisteren zelf het nodige over gezegd.
Geen gemakkelijke opdracht, zelfs heel kwetsbaar.
Zij weet dat als geen ander.

Ik ga de zorg over de zorg niet uit de weg.
Wij zijn allemaal cliënten en soms patiënt.
En wij willen allemaal snel en goed geholpen worden. Het is duidelijk dat dit niet altijd het geval is, nog niet.
Twintig jaar is de gezondheidszorg gezien als een grote put,
een grote, zorgwekkende kostenpost, slecht voor de
economie, slecht voor arbeidskosten en dus voor werk en
koopkracht.
Beperking van de kosten was de taakstelling van drie kabinetten-Lubbers en van Paars 1. Een verantwoordelijkheid van alle grote partijen, al lopen ze daar nu voor weg.
Wij lopen daar niet voor weg.

Maar we lopen er ook niet voor weg dat het D66 was, die in 1998 voortzetting van paars afhankelijk stelde van echte investeringen in de zorg, niet langer uitgaan van de kosten, maar van de patiënt.

Dat was een trendbreuk. Net als de doorbraak van vorige week: zorg gaat voor geld, de patiënt gaat voor de kas.
Daarmee zijn niet alle problemen van tafel, maar er is wel een begin van vernieuwing, een nieuw vertrouwen.

De minister van Volksgezondheid is niet altijd te benijden, er is veel kritiek, maar er is ook een antwoord.
En die kritiek is ook een aansporing om door te gaan met de vernieuwing: een beter zorgstelsel, minder bureaucratie, meer ruimte voor artsen en verpleegkundigen en de patiënt centraal.
De fractie zal zich daar sterk voor maken.
Wij rekenen op Els en op het hele kabinet.

Anderhalf jaar en nog veel te doen.
De ambitie mag verder reiken dan het regeerakkoord.
Ons motto is: meer keuze, meer kwaliteit.
Bij kwaliteit denk ik ook aan veiligheid, dat moet geen ondergeschoven kindje worden.
We horen nog te vaak wat er allemaal mis is in de politie en het openbaar ministerie
of op het ministerie zoals deze week weer bleek.
We willen echte verbeteringen in de veiligheid, kwaliteit.
Politiekorpsen die moeten inkrimpen, bezuinigingen op het politieonderwijs, welke bureaucraat heeft dat bedacht?

De kwaliteit van onderwijs. We hebben er dit weekend over gesproken.
Basisvorming, studiehuis, het buitelt over elkaar heen, maar wie let er nog op de leerling en de leraar?
Scholen van 1500 tot 2000 leerlingen, uit ideologie en geldgebrek geboren, maar wie wordt daar beter van?
De leerling, de leraar, de ouders?
Ik geloof daar niets van.
Schaalvergroting in het onderwijs is vaak vermindering van de menselijke maat.
Vermindering van aandacht, vermindering van geborgenheid, vergroting van bureaucratie en anoniem bestaan.
Daar helpt zelfs ICT niet tegen,

een computer legt geen arm om je schouder.

Ik vraag van het kabinet de ambitie om het beter te doen, van leerlingen als nummer naar leerlingen als mensen., van schaalvergroting naar schoolverkleining.
Eigenlijk vraag ik wat vanzelfsprekend zou moeten zijn.

Dames en heren,

De ambitie om verder te gaan met de vernieuwing.
Als Laurens-Jan Brinkhorst ooit de deur van LNV dicht trekt, dan heet dat het Ministerie van Voedsel en Groen.
Geen kasteel meer van de boerenlobby
maar een kwaliteitsbureau voor onze natuur en onze voedselveiligheid.
Ga door met de verbouwing, Laurens-Jan, onze steun heb je zolang je er geen varkensflat van maakt.

D66 draagt verantwoordelijkheid voor ambitieus beleid en daar willen wij ook over anderhalf j aar op worden afgerekend.
Annelies Verstand brengt zonder veel lawaai maar effectief Nederland bij de tijd als het gaat om vrijheid en verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen.
Werkgevers betalen vrouwen gemiddeld nog steeds 5 tot 8% lager dan hun mannelijke collega's. Het aantal vrouwelijke hoogleraren is het laagst van de hele wereld,
Botswana uitgezonderd, want daar is het verboden.
Er is nog veel te doen, Annelies!

Ambitieus beleid, ook van Gerrit Ybema.
De export bloeit als nooit tevoren
en Gerrit maakt het mogelijk met al zijn handelsreizen.
Het was een goede deal in 1998: de staatssecretaris van Economische Zaken mag

zich minister mag noemen in het buitenland, maar alleen in het buitenland.
En daarom groeit de export dus, een vorm van zelfverheffing...

Ambitieus beleid, beleid van vernieuwing.
Ik heb nog nooit een minister zonder portefeuille gezien met zoveel beleid als Roger van Boxtel.
Hij kan wel drie portefeuilles vullen.
Weet u nog, voor spek en bonen zei het CDA in 1998.
Nou, dat was alleen maar het voorgerecht.

De dienstbare digitale overheid, het integratiebeleid dat een nieuwe koers is ingeslagen,
zonder gejammer maar met nieuwe kansen voor mensen die in ons land wonen, werken en zullen blijven.
Roger is ook de minister die investeert in de leefbaarheid van grote steden,
je zou kunnen zeggen: de minister van leefbaar Amsterdam, leefbaar Tilburg, leefbaar Groningen, leefbaar Hilversum, leefbaar...

Coalities

Dames en heren.
Wie denkt dat het kabinet is uitgeregeerd moet niet bij ons zijn.
Wij zijn in ieder geval nog lang niet uitgeregeerd.

Er is geen reden om naar andere coalities te verlangen.
Niet als Partij van de Arbeid en VVD samen met ons willen investeren in samenwerking en vemieuwingskracht.
Dat is niet meer zo vanzelfsprekend als een paar jaar geleden.

Soms lijkt het er op dat deze partijen zich veel te vroeg opmaken voor hun grote worstelpartij, waar anderen dan weer ademloos naar mogen kijken.
Zou dat de samenleving helpen?
Zou iemand daar op zitten te wachten?

Acht jaar paars is lang, voor de oppositie vanzelfsprekend te lang, voor de drie coalitiepartijen wellicht lang genoeg.

Misschien willen kiezers weer een alternatief,
niet omdat het niet goed zou gaan, maar juist om het alternatief.
Elke coalitie wordt op de duur vanzelf een “ancien regime”.

Want ook dat is democratie: wisseling van de macht tenzij er goede redenen zijn om dat niet te doen.
Wisseling van de macht, tenzij er geen geloofwaardig alternatief is.
Je zou bijna uit democratisch oogpunt de oppositie vragen om geloofwaardig te worden.
Maar het onmogelijke mag je niet vragen.

We zullen zien, de kiezers zullen spreken over anderhalf jaar en voor die tijd spreken wij de kiezers.
Het is niet uitgesloten dat wij dan opnieuw een sleutelrol vervullen, als de kiezers dat willen, als wij onszelf sterk genoeg maken.

Slot

Congres,

Meer leden, meer kiezers, daar gaat het om.
Wij zijn onderweg met de leden en een beetje met de kiezers Bij herindelingsverkiezingen gaat het vaak goed, soms minder, maar altijd met enorme inzet.
Limburg is nog aan de beurt en Twente. Sterkte en succes!
En verder gaan we door met waar we mee bezig zijn.
Een nieuwe organisatie, een nieuwe inhoudelijke
plaatsbepaling, een nieuw gesprek met de kiezer.
En dat doen wij samen. Afdelingen, volksvertegenwoordigers,
bestuurders iedereen die het waard maakt om bij D66 te horen.

Want wij zijn geen partij van ideologieën en van belangen, wij zijn een partij van mensen, leuke mensen met ideeën, U!
En ik vind het een voorrecht om van de partij te zijn.

Veel mensen zien van D66 alleen maar een paar gezichten, het televisiescherm is nou eenmaal te klein voor een hele partij.
Ze zien dus vaak alleen maar die lange met die krullen.
En toch stemmen er mensen op ons...

Maar wat ik wil is dat ze meer zien. Meer van ons, meer van de beweging, meer van de vernieuwing, meer van de onafhankelijkheid en van onze hartstocht.
Ik wil dat mensen dat herkennen, dat is wat mij beweegt, daarom sta ik hier al veel te lang te praten.

We gaan dat samen waarmaken, niet hier onder elkaar, maar buiten, de grote wijde wereld in.
Dus nu snel het congrescentrum uit, nou ja, snel,
als het van Els mag eerst nog een biertje, nu is het nog te betalen.